

TURİZMDE EĞİTİM VE KARIYER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ*

A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF STUDIES ON EDUCATION AND CAREER IN TOURISM

Halil SUNAR

Öğr. Görevlisi

Giresun Üniversitesi

Tirebolu Mehmet Bayrak MYO

 halil.sunar@windowslive.com

Alper ATEŞ

Prof. Dr.

Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi

 alpera@selcuk.edu.tr

ÖZ

Turizm sektörü, dünya çapında milyonlarca kişiye iş imkânı sunarak ülke ekonomilerine önemli katkılar sağlamaktadır. Turizm eğitimi ile turizm sektörü arasındaki bağlantı, sektörün dinamikleri ve ihtiyaçları ile eğitimin içeriği ve uygulamaları arasında sürekli bir uyumu gerektirmektedir. Turizm eğitimi, sektörün ihtiyaçlarına uygun nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi amacıyla çeşitli düzeylerde sunulmaktadır. Turizm sektörü, hızla değişen küresel koşullar, teknoloji, müşteri beklentileri ve sürdürülebilirlik gibi faktörlerle şekillenirken, eğitim programları da bu değişimlere uyum sağlamak zorundadır. Bu nedenle turizm eğitimi, turizm sektöründe profesyonel bir kariyer yapmak isteyenler için kritik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma turizm eğitimi ve kariyeri üzerine literatürde yapılan çalışmaların analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada bibliyometrik yöntemler kullanılmıştır. Web of Science (WoS) veri tabanında, “turizm endüstrisi”, “eğitim” ve “kariyer” terimleri kullanılarak 04.02.2025 tarihinde yapılan taramada 397 adet yayın incelenmiştir. Bibliyometrik analizin yapılmasında ve grafiklerin oluşturulmasında Web of Science Analysis, VOSviewer ve Bibliometrix uygulamaları kullanılarak en etkili, en fazla yayına sahip, en çok atıf alan yazarlar, çalışma konuları, konuların yıllar içindeki gelişimi, ülkeler arası iş birliği derecesi, kullanılan anahtar kelimelerin ağ grafikleri değerlendirilerek literatürdeki boşluklar belirlenmiş ve gelecekteki çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur. Çalışmada sonuç olarak COVID-19 salgınının turizm sektöründe önemli gelişmelere neden olduğu ve bu gelişmelerin hem turizm eğitiminde, hem turizm sektöründe ve hem de akademik çalışmalarda büyük bir dönüşüm yarattığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Turizm, Turizm Eğitimi, Kariyer, Bibliyometrik Analiz.

ABSTRACT

Tourism sector significantly contributes to national economies by providing jobs for millions of people worldwide. The link between tourism education and the tourism sector requires continuous alignment between the dynamics and needs of the sector and the content and practices of education. The sector offers tourism education at various levels to train a qualified workforce to meet its needs. As the tourism sector is shaped by factors such as rapidly changing global conditions, technology, customer expectations, and sustainability, education programmes must adapt to these changes. Therefore, education in tourism is a critical element for those who wish to pursue a professional career in the industry. This study analyzes studies on tourism education and careers in the literature. This study employed bibliometric methods. In the Web of Science (WoS) database, 397 publications were analyzed using the terms “tourism industry,” “education,” and “career” on 04.02.2025. Using Web of Science Analysis, VOSviewer, and Bibliometrix applications to perform bibliometric analysis and create graphs, the most influential, most published, and most cited authors; study topics; the development of topics over the years; the degree of cooperation between countries; and the network graphs of the keywords used were evaluated, gaps in the literature were identified, and suggestions for future studies were presented. As a result of this study, it was determined that the COVID-19 pandemic has caused significant developments in the tourism sector, and these developments have created a major transformation in tourism education, the tourism sector, and academic studies.

Keywords: Tourism, Tourism Education, Career, Bibliometric Analysis.

Makale Geliş Tarihi / Receiving Date 24.03.2025

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date 24.04.2025

* Bu çalışma 6-8 Aralık 2024 tarihleri arasında düzenlenen UMTEB- 16. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi’nde sunulan “Turizm Alanında Eğitim ve Kariyer Üzerine Yapılan Çalışmalara Yönelik Bibliyometrik Bir İnceleme” başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Turizm sektörü, dünya genelinde ekonomik kalkınmanın önemli itici güçlerinden biri olarak kabul edilmekte ve çok geniş bir istihdam alanı yaratmaktadır. Turizm sektörü, konaklama işletmeleri, seyahat acenteleri, rehberlik hizmetleri, yiyecek içecek işletmeleri, destinasyon yönetimi, etkinlik planlama gibi birçok alt sektörü kapsamakta ve bu alt sektörlerin tamamı nitelikli iş gücüne ihtiyaç duymaktadır (Stacey, 2015). Turizm sektöründe arzda ve talepte son yıllarda yaşanan değişimlerin gereklerini karşılayabilecek nitelikli iş gücüne her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Zvaigzne vd., 2022). Turistlerin istek ve beklentileri sürekli olarak değişkenlik göstermesi ve iyi bir turizm deneyim elde etmelerini sağlamak sadece turizm işletmelerinin fiziki imkanları ile mümkün değildir (Sunar vd., 2023). Turizm sektörünün hizmet ağırlıklı bir sektör olması nedeniyle turist memnuniyetini sağlama da en önemli unsurlardan birisi nitelikli personellerin olmasıdır (Akmeşe vd., 2020; Aksu ve Bucak, 2012). Turizm sektörü, uluslararası kariyer hedefleyen insanlara nitelikli birçok fırsat sunmaktadır. Hem işin doğası hem de turizm işletmelerinin uluslararası güçlü bağlantıları nedeniyle kariyer fırsatlarının ekonomideki diğer birçok sektöre göre daha erişilebilir olduğu iddia edilmektedir (ILO, 2001). Geleneksel olarak, uluslararası konaklama işletmeleri, seyahat acenteleri gibi turizm sektörünün paydaşlarında yönetici olabilmek ve başarı sağlayabilmek için tüm bir kariyer olmasa da, belirli düzeyde eğitim oldukça önemli bir yere sahiptir (Cooper & Shepherd, 1997; Lewis-Cameron, 2022; Papageorgiou, Marneros & Efstathiades, 2024). Bu duruma bağlı olarak uluslararası turizm eğitimi ile ilgili olgunun kapsamı, turizmdeki eğitim sorunlarına ilişkin çalışmalarda uluslararası boyutuyla ele alan çalışmalar veya buna yönelik tutumlar hakkında bilgiler ve çalışmalar sınırlı düzeyde kalmıştır (Hjalager, 2003). Küreselleşmenin beraberinde getirdiği birçok etki, uzun zamandır turizm eğitiminin felsefelerini ve uygulamalarını etkilemiştir (Fidgeon, 2010; Jamal & Everett, 2004; Hawkins, 1997; Go, 1994). Turizm sektörü küresel anlamda ekonomik büyüme, kültürel etkileşim ve sürdürülebilir kalkınma gibi birçok alanda önemli rol oynamaktadır. Turizm sektöründe yaşanan sorunların üstesinden gelebilmek adına nitelikli profesyonellerin yetişmesinin ve sektördeki sürdürülebilir başarının artırılması gerekmektedir. Öğrencileri küresel ekonomiye katılmaya ve farklı kültürleri anlamaya hazırlamak, farklı bakış açılarına duyarlılık geliştirmek, dünyanın dört bir yanından insanlarla çalışabilmek ve iletişim kurabilmek ve küresel vatandaşlığı teşvik etmek bugün yüksek öğretimin görevi ve sorumluluğu haline gelmiştir (Della Lucia vd., 2021; Stoner vd., 2014). Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, turizm sektöründeki başarılı bir kariyer inşa edebilmek için turizm eğitiminin ön planda tutulması gerektiği görülmektedir (Daniel vd., 2017; Türker vd., 2016; Cooper & Shepherd, 1997).

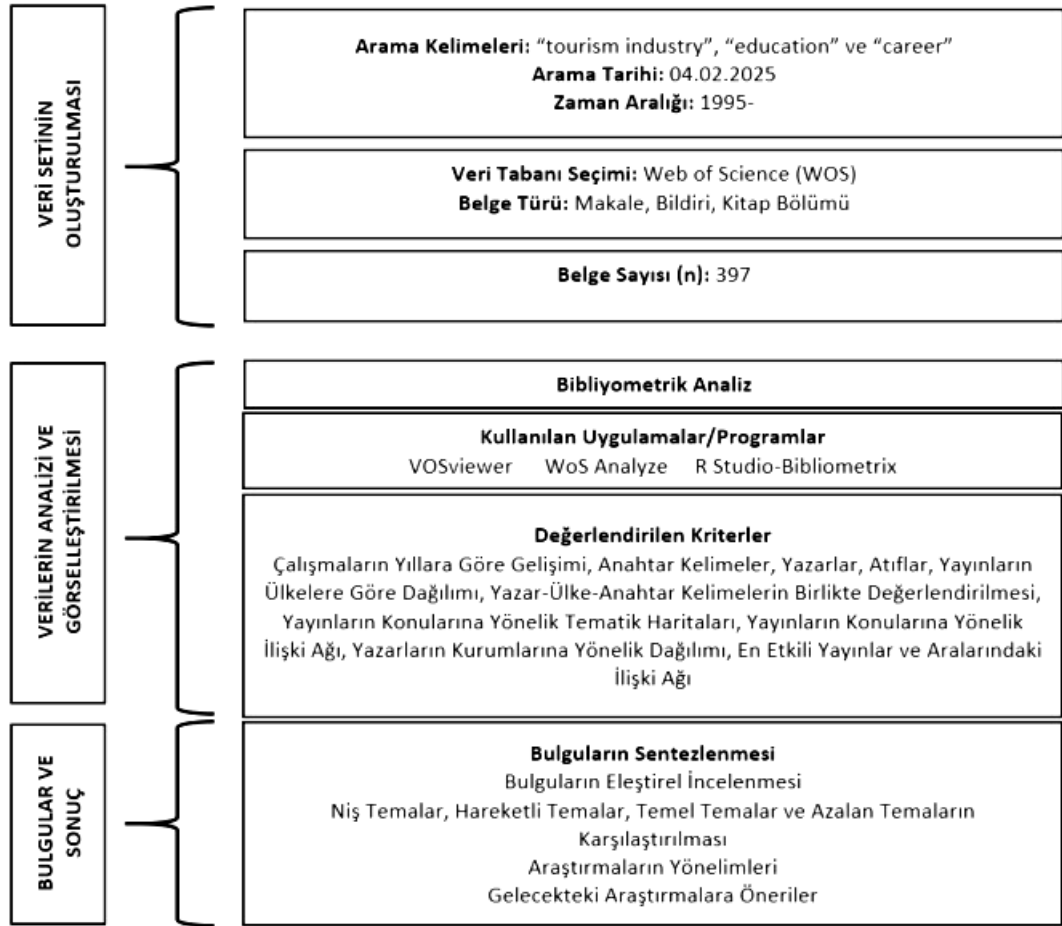
Turizm eğitimi, sektörün iş gücü ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hazırladığı müfredat odaklı faaliyetler (Sunar & Erdem, 2020) ile öğrencilere hem teorik bilgi hem de uygulamalı beceriler kazandırarak, sektördeki değişen koşullara uyum sağlayacak donanımlı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Pan vd., 2024; Mayaka & Akama, 2007). Turizm eğitimi, sektördeki geniş yelpazeyi göz önünde bulundurarak çok disiplinli bir yapıya sahiptir (Happ & Bolla, 2022; Della Lucia vd., 2021; Akoğlu Kozak, 2009). Eğitim programları genellikle farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşan, yönetim bilimleri, pazarlama, kültürel çalışmalar, ekonomi ve iletişim gibi disiplinlerin yanı sıra, doğrudan turizme özgü alan bilgilerini de içermektedir (Kırlar Can vd., 2021; Ateljevic, 2014). Öğrencilere sunulan dersler arasında otelcilik, seyahat acenteliği, sürdürülebilir turizm, destinasyon yönetimi, kültürel miras yönetimi, gastronomi turizmi gibi

çeşitli uzmanlık alanlarını kapsamaktadır. Buradaki temel amaç, öğrencilerin turizm sektörünün farklı yönlerini tanımasını, sektördeki işlevsel bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamaktır (Azanza vd., 2022; Bilotta vd., 2021; Robinson, 2012). Turizm eğitimi ayrıca uygulamalı olarak staj programları, saha çalışmaları ve işletmelerle gerçekleştirilen işbirlikleri sayesinde öğrenciler, sektörün pratik yönlerini deneyimleme fırsatı sağlamaktadır. Özellikle konaklama, seyahat ve destinasyon yönetimi gibi alanlarda çalışanlar için operasyonel süreçlerin anlaşılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu tür uygulamalı deneyimler, turizm eğitimi gerçek dünya ile bağlantılı hale getirmekte ve öğrencilere mezuniyet sonrası iş bulma konusunda önemli bir avantaj sağlamaktadır (Ferrerias-Garcia vd., 2020).

Bu duruma bağlı olarak iyi bir turizm eğitimi ve öğrencilerin yenilikçi turizm stratejileri geliştirmelerine olanak sağlayan programlar ile sektörün geleceğine yönelik çözüm üretebilecek bireyler yetiştirilmesi gerekmektedir (Carlisle vd., 2013). Ayrıca turizm sektörü, içinde bulunduğu çevresel, ekonomik ve sosyal faktörlerden etkilenmektedir (Zunaidi vd., 2022; Gössling & Hall, 2006). Bir diğer önemli husus ise, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak yaşanan dijital dönüşümdür. Dijital dönüşüm, turizm sektöründe köklü değişiklikler yaratmakta ve bu değişiklikler kariyer fırsatlarını da çeşitlendirmektedir. Dijitalleşmenin turizm sektörü üzerindeki etkisi her geçen gün arttıkça, dijital pazarlama, veri analitiği ve e-turizm gibi alanlarda yetkinlik kazanmak da kariyer açısından rekabet avantajı sağlayan unsurlar arasına girmiştir (Al-Shaibani, 2024). Özellikle dijital pazarlama, çevrimiçi rezervasyon sistemleri, yapay zekâ destekli müşteri hizmetleri ve büyük veri analizi gibi teknolojilerin gelişimi, turizm sektöründe yeni alanların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kemer & Tyagi, 2023; Ergen, 2021). Bu bağlamda turizm eğitimi, dijital yetkinliklerin kazandırılmasını ve öğrencilerin sürekli değişen bu ortama adapte olmasını hedeflemektedir. Yapılan literatür taramasından hareketle bu araştırmanın odak noktasını turizm endüstrisinde eğitim ve kariyer üzerine yapılmış çalışmalar oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Küresel Araştırmanın amacı, literatürde turizm alanında turizm eğitimi ve kariyer ile ilgili yapılan yayınları belirlemek ve bu yayınların çeşitli kriterler ile analiz ederek mevcut literatürü ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırma üç aşamadan oluşmakta ve bu aşamalar Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1: Çalışmanın Aşamaları

2.1. VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI

Realist Araştırmanın ilk aşamasında çalışmanın amacına uygun olan yayınları belirlemek için arama terimleri olarak turizm endüstrisi (tourism industry), eğitim (education) ve kariyer (career) kullanılmıştır. Bu terimler yayınların başlığında, özetinde ve/veya anahtar kelimelerinde belirtildiği/geçtiği anlamına gelmektedir. Arama teriminde en doğru sonuçları elde edebilmek amacıyla tırnak işaretleri ve aralarına "ve (and)" bağlacı kullanılmıştır (Liu vd., 2013). Arama yapılırken belge türü sınırlaması (araştırma makalesi, kitap bölümü, bildiri vb.) ve herhangi bir zaman aralığı kısıtlaması yapılmamıştır. Arama terimleri arasında turizm endüstrisi terimi olması nedeniyle alan sınırlaması yapılmayarak turizm eğitimi ile ilgili multidisipliner çalışmalarında dahil edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca tarama yapılırken minimum eşik değeri belirlenmeyerek tüm yayınlar dahil edilmek istenmiştir. Belirlenen arama terimleri kullanılarak 04.02.2025 tarihinde tarama yapılmış ve 397 yayın olduğu tespit edilmiştir. Bu yayınlar aynı zamanda çalışmanın veri setini oluşturmaktadır. Veri seti Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilmiştir. WoS veri tabanının tercih edilmesinin nedeni ise, bibliyografya alanında diğer bilimsel araştırmacılar tarafından en yaygın kabul gören ve sık kullanılan veritabanı olmasıdır (Estrela, 2015; Caputo vd., 2018; Sarkar vd., 2022). WoS'un tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise, bibliyometrik analizin yapılmasına uygun dosya formatının indirilme imkanı olan ilk veri tabanı olmasıdır (Sanchez vd., 2017). Aynı arama stratejisi ile farklı bir tarihte gerçekleştirilmesi

durumunda, sonuçların biraz farklı olması mümkün olabilmektedir. Bunun nedeni ise WoS'un sürekli olarak güncellenmesinden kaynaklanmaktadır (Liu vd., 2013).

2.2 VERİLERİN ANALİZİ VE GÖRSELLEŞTİRİLMESİ

Araştırmada bibliyometrik analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bibliyometrik analiz, bir uzmanlık alanındaki araştırmaların hem nicel hem de nitel kapsamını ve uygunluğunu değerlendirmek için kullanılan metodolojik bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Elango & Rajendran, 2012; Ellegaard & Wallin, 2015). Bibliyometrik yöntemler özellikle bilimsel araştırmaların, akademik performanslarını ve bilimsel etkilerinin değerlendirilmesinde farklı çalışma alanlarında önemli bir araç olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır (Seppelt vd., 2011; Zhang vd., 2018; Estoque vd., 2019; Ateş vd., 2024a).

Bu araştırmada veri analizinin yapılmasında ve grafiklerin oluşturulmasında Web of Science Analysis, VOSviewer ve R Studio'nun uzantısı olan Bibliometrix'in Biblioshiny arayüzü kullanılmıştır. Bu nedenle WoS veri tabanında yapılan tarama sonuçları bu program ve uygulamalarda çalışacak biçimde uygun dosya formatında indirilmiştir. Web of Science Analysis, VOSviewer ve R Studio'nun uzantısı olan Bibliometrix'in Biblioshiny arayüzü aracılığıyla araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına cevap aranmıştır. Araştırma soruları aynı zamanda değerlendirme kriterlerine yönelik belirlenmiş ve değerlendirme kriterlerine yönelik araştırma soruları oluşturulurken literatürdeki Ateş vd. (2024b), Korkmaz vd. (2024), Farooq (2023), Yamaguchi vd. (2023), Sarkar vd. (2022), Gao vd. (2022), Kumar vd. (2021), Donthu vd. (2021), Van Nunen vd. (2018) çalışmalardan yararlanılmıştır. Araştırma soruları ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

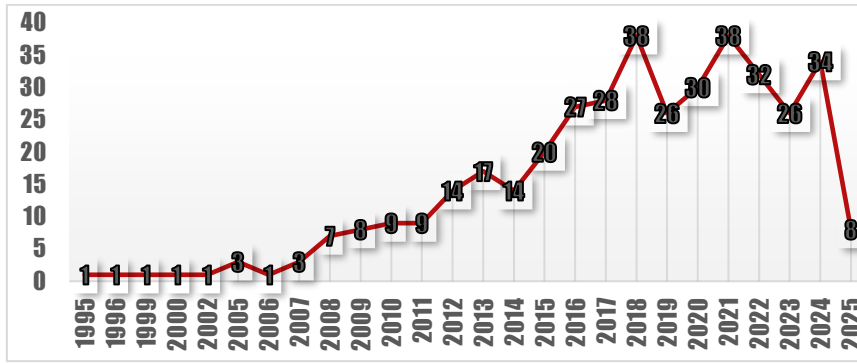
- Yayınların yıllar içerisindeki gelişimi ve büyüme eğilimi nasıldır?
- Yayınlarda öne çıkan yazarlar ve aralarındaki işbirlikleri nasıldır?
- Turizm, eğitim ve kariyer ile ilgili yayın yapan dergiler hangileridir?
- Coğrafi ve kurumsal dağılımları ve aralarındaki iş birlikleri nasıldır?
- En fazla atıf alan yazarlar, yayınlar ve dergiler hangileridir?
- Yayınlarda kullanılan anahtar kelimeler ve aralarındaki ilişki ağı nasıldır?
- Yazar, ülke ve anahtar kelimelerin ilişki ağı analizi nasıldır?
- Yıllara göre yayınların konuları ve gelişimi nasıldır?
- Literatürdeki eksiklikler ve niş konular nelerdir?

3. VERİLERİN ANALİZİ

1940'lı Belirlenen araştırma soruları doğrultusunda çalışmaların yıllara göre gelişimi, en etkili yayınların ve yazarların tespit edilmesi, yayınların ülkelere göre dağılımları, işbirliği ağlarının görselleştirilmesi, yazar ülke anahtar kelimelerin birlikte değerlendirilmesi, yayınların tematik haritaları, başlıklara ve özetlere yönelik ilişki ağının oluşturulması, yayınların tematik haritalarının oluşturulması, çalışmaların konuları, ülkeler arası işbirliği derecesi, kullanılan anahtar kelimelerin ve aralarındaki ilişki ağlarının tespit edilmesi için analizler yapılarak görselleştirilmiştir.

Arama terimleri olan turizm endüstrisi, eğitim ve kariyer ile ilgili çalışmaların en eski tarihli yapılan çalışma 1995 yılında yapılmıştır. 2012 yılından itibaren yayın sayısında önemli bir artış

olmuş ve özellikle 2017 yılı sonrasında bu alandaki çalışma konularının popüler hale geldiği görülmüştür (Grafik 1). Biblioshiny ile yıllık gelişim oranı ise yaklaşık %9,9 olarak hesaplanmıştır. COVID-19 dönemi esnasında yaşanan kısıtlamalara bağlı olarak diğer alanlarda olduğu gibi turizm alanında COVID-19'a bağlı olarak eğitim ile ilgili yayınlarda artış olmuştur. En fazla yayın yapıldığı yıl ise 2018 (38) ile 2021 (38) yılı olmuştur. 2018 yılında yapılan yayınlar incelendiğinde turizm sektöründeki kadın çalışanlara yönelik, paydaşların turizm ile ilgili görüşleri, turizm eğitiminde özel üniversite ile devlet üniversiteleri karşılaştırılması, turizm öğrencilerinin demografik özelliklere göre kariyer niyetlerinin belirlenmesi, turizm çalışanlarının mesleki sosyalleşmesi, turizm sektöründe kariyer yapmaya yönelme niyetleri, sektör ile işbirlikleri, akademik performans ile kariyer niyeti arasındaki ilişki, mesleki stajlara yönelik yasal standartların geliştirilmesi, turizm sektöründe iş memnuniyeti, kariyer tercihinde işveren markasının rolü, turizm eğitiminde e-öğrenmenin geleneksel öğrenmeye getirdiği yenilikler, turizm öğrencilerinin algıladıkları yeteneklerinin istihdam ile ilişkisi, öğrencilerin kurumsal yeterlilikleri, mesleki İngilizce eğitimi ile kariyer ilişkisi gibi konulara yönelik çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 1: Yayınların Yıllara Göre Dağılımları

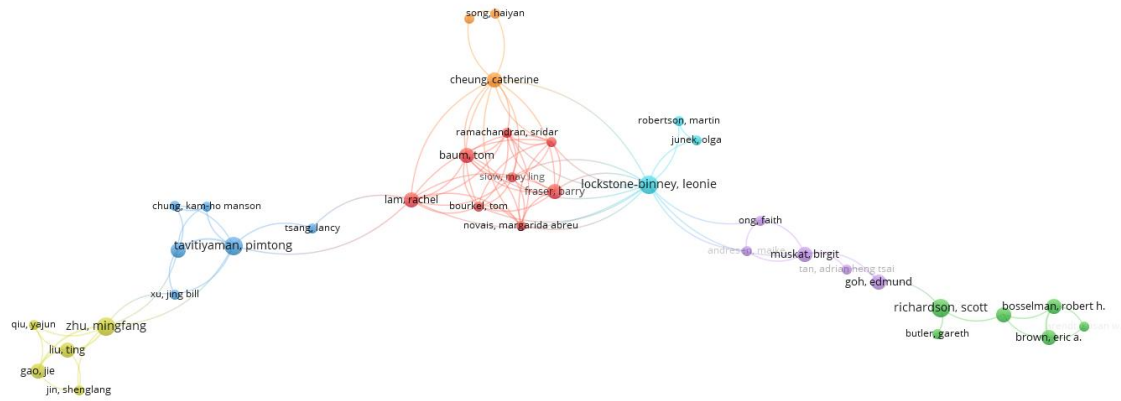
2021 yılında yapılan yayınlara bakıldığında ise COVID-19 salgının turizm sektöründe kariyer niyeti üzerine etkisi, eğitim kalitesinin kariyer niyeti üzerine etkisi, turizm öğrencilerin öz yeterlilikleri ile kariyer niyeti arasındaki ilişki, mesleki stajın kariyer niyeti üzerine etkisi, okul ve ailenin kariyer niyeti üzerine etkisi, turizm alanında kariyer niyetini etkileyen faktörler, COVID-19 sonrasında derslere, müfredata ve kariyere olan güvenin yeniden oluşturulması, mesleki staja yönelik beklentiler ve algılar, mesleki staj deneyimi memnuniyetini etkileyen unsurlar, algılanan kariyer, turizm kariyerinde başarı için temel yeterlilikler, COVID-19 döneminde öğrenciler için uyum yeteneği, umut, dayanıklılık ve yaşam memnuniyetinin ölçülmesi, mesleki eğitim ile bölgesel aktörler arasındaki ilişki, eğitimde mesleki yabancı dilin geliştirilmesi, turizm sektöründe kadınların çalışma hayatındaki geleceği, COVID-19'un turizm kariyeri üzerine etkileri, turizm sektöründeki mevsimsellik özelliği ile kariyer niyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesi gibi çalışmalar olduğu bulgulanmıştır.

2022 yılı ve sonrasındaki çalışmalara bakıldığında ise, otel stajlarında iş tükenmişliği ve mesleki beceri rolleri, öğrencilerin mesleki bağlılıkları ve kariyer endişeleri, öğrencilerin kişiliklerine göre mesleki seçimleri, tur operatörleri ve rehberler arasında psikolojik sermaye kaynağı olarak kariyer, uyum sağlama yeteneği, iş tatmini ve yaşam tatmini, yerel ve yabancı çalışanların restoran ve kafelerdeki kariyerlerine yönelik algıları ve tutumları, pandemi sonrası turizm eğitiminin durum değerlendirilmesi, COVID-19'un turizm istihdamı üzerine etkileri, turizm

öğrencileri için mesleki damgalama ve kimlikle başa çıkma, stajyerlikteki çevresel faktörlerin öğrencilerin stajları üzerine etkisi, yeni nesil istihdam edilebilirlik ve kariyerde sürdürülebilirlik, sosyal kopukluğun, sosyal medya bağımlılığının ve sosyal görünüm kaygısının etkileri, öğrencilerin kariyerlerine yönelik motivasyonları, tutumları ve kariyer beklentileri üzerine çalışmalar yapılmıştır.

2024 ve 2025 yıllarında ise, kişilik özelliklerinin, öz yeterliliğin ve yaratıcılığın turizm sektöründe istihdam edilebilirliği üzerine etkisi, öğrencilerin iş benlikleri ile istihdam edilebilirlikleri arasındaki ilişki, öğrencilerinin ruh sağlığı ve refahı, oyun tabanlı öğrenmenin yüksek öğrenimde girişimcilik yeterliliğinin geliştirilmesi, sosyal girişimciliği geliştirmek için uyarlanabilir bir hibrit öğrenme sisteminde yapılandırmacı ilkelerin bütünleştirilmesi, yapay zeka ve robotik çağında turizm sektöründeki işgücü sızıntısı, turizm öğrencilerinin istihdam edilebilirliğinin artırılmasına yönelik, konaklama işletmeleri çalışanlarının mesleki eğitim beklentileri, Z kuşağının kişi-iş uyumu, ChatGPT ile turizm eğitimi, turizmde insana yakışır iş ile yaşam kalitesi arasındaki uyum, turizmde akademisyenler, uygulayıcılar, hükümet yetkililerinin yetenek yönetimine ilişkin, turizm öğrencilerine yönelik çevrimiçi eğitim, okul ve iş yeri desteğinin mesleki stajları üzerine etkileri, turizm çalışanlarının tükenmişlik ve kariyer değiştirme niyeti üzerindeki etkisi, mesleki stajın özelliklerinin kariyer niyeti üzerine etkisi üzerine çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki yayınlar COVID-19 öncesi ve sonrası olarak kategorize edildiğinde ise; COVID-19 öncesindeki çalışmaların genel olarak turizm eğitiminin iyileştirilmesi, mesleki stajın koşullarının geliştirilmesi, eğitimin sektör ile uyumu vb. konular ağırlıklı iken, COVID-19 sonrası ise eğitimin içeriği, sektör beklentileri, kariyer niyetini etkileyen faktörler, sektöre yönelik kariyer niyetini artıran motivasyonların belirlenmesi, turizm eğitiminde e-öğrenme sistemi vb. oluşan sorunlara ve yaşanan sıkıntılara yönelik çözüm önerileri ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Şekil 2: Yayınların Yazarlara Göre Görselleştirilmesi

Araştırma kapsamındaki yayınlarda toplamda 1082 yazar bulunmaktadır. Yayınların 70'i tek yazarlı geri kalanı ise çok yazarlıdır. Uluslararası ortak yazarlık oranı yaklaşık %23,8 olarak hesaplanmıştır. Doküman başına düşen yazar sayısı 3,09 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca belge başına düşen atıf sayısı 12,4 olmuştur. Bu yazarlar arasında en fazla yayını olan yazarlar

incelendiğinde ise, Patrick C. Lee (6), Rob Law (5), Popi Sotiriadou (4), Andreas Walmsley (4), Engin Unguren (4), Leonie Lockstone-Binney (3), Mingfang Zhu (3), Pimtong Tavitiyaman (3), Amanda Cecil (3), Myong Jae Lee (3), Hale Özgüt (3), Scott Richardson (3), Han Wen (3), Shane C. Blum (3) yayınları bulunmaktadır (Şekil 2).

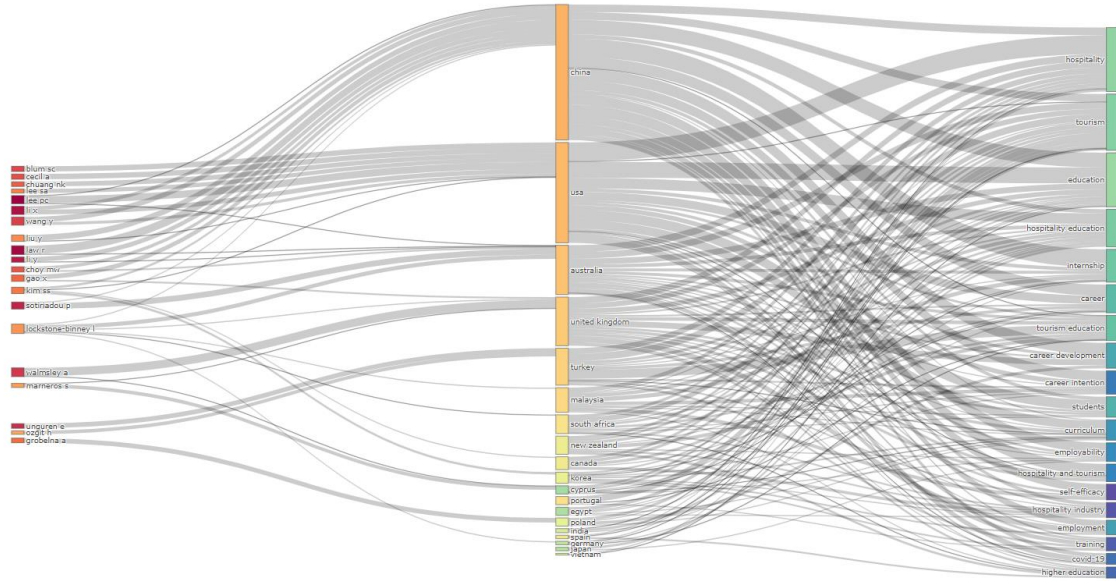
Yayınların atıf durumları incelendiğinde ise doküman başına düşen atıf sayısı yaklaşık 14,02 olarak hesaplanmıştır. En fazla atıf alan yazarlar sırasıyla, Robert H. Bosselman 180 atıf, Erick A. Brown 180 atıf, Nicholas J. Thomas 159 atıf, Haiyan Kong 119 atıf, Xinyu Jiang 119 atıf, Wilco Chan 119 atıf, Xiaoge Zhou 119 atıf, Ning-Kuang Chuang 102 atıf, Mary Dellmann- Jenkins 102 atıf olarak bulunmuştur.

Yayın başlıklarına göre bakıldığında en fazla kullanılan kelimelerin turizm öğrencileri, öğrenci kariyerleri, turizm eğitimi, turizm endüstrisi, staj, turizm yönetimi, kariyer seçimi, kariyer tercihi, kariyer hedefleri, eğitim kalitesi, kariyer uygulamaları olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3).

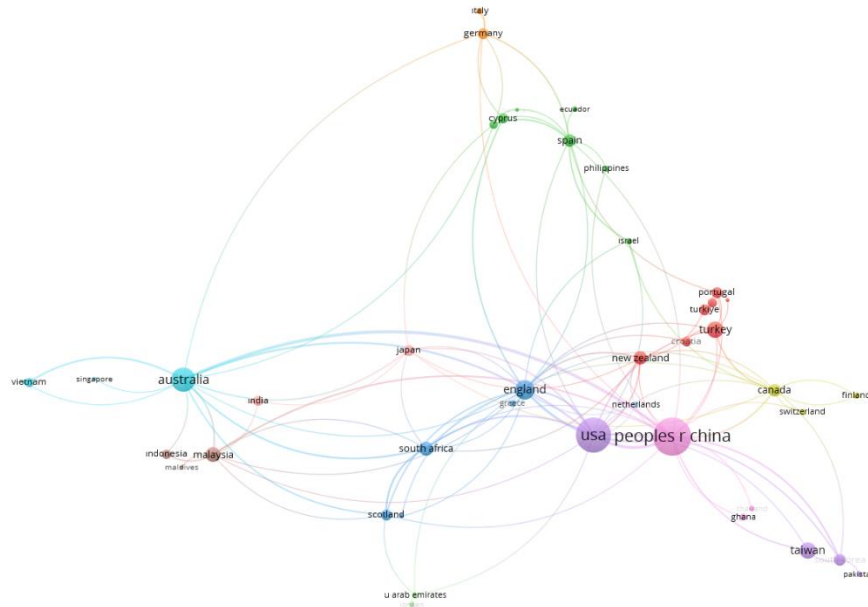
Şekil 3: Yayın Başlıklarına Göre Oluşturulan Kelime Bulutu

En fazla farklı anahtar kelime kullanan ülkelerin ise Çin, ABD, Avustralya, İngiltere ve Türkiye olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda turizm eğimi ve kariyer ile ilgili çalışmaları farklı konularda incelediklerini göstermektedir. En fazla yayına sahip olan Çin'in, aynı zamanda bu alanda en fazla yayın yapan yazar sayısına sahip olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4).

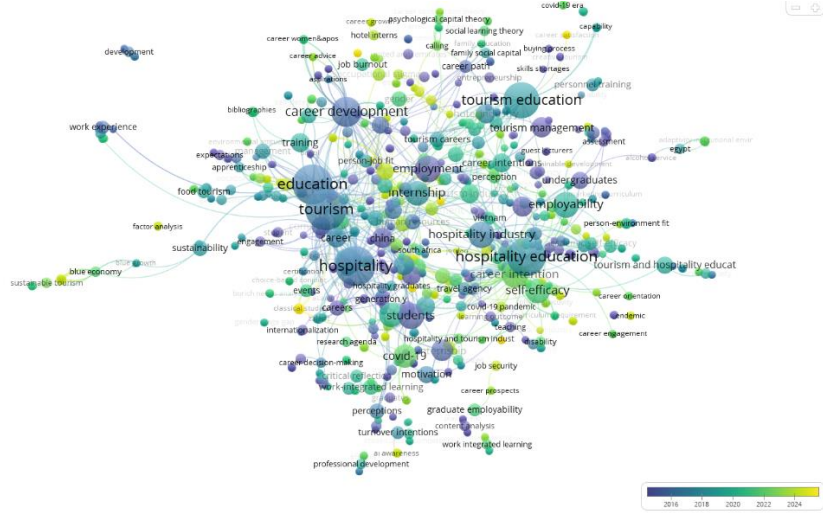
Şekil 4: Yazar, Ülke ve Anahtar Kelimelerin İlişki Ağlarının Görselleştirilmesi

Çalışmalar incelendiğinde 62 farklı ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler arasında en fazla yayına sahip olan ülkeler sırasıyla, Çin (98), ABD (83), Avustralya (40), İngiltere (27), Türkiye (18), Tayvan (18), Malezya (15), Güney Afrika (14), Yeni Zelanda (12), Kanada (11), İspanya (11), Güney Kore (10), İskoçya (9) olmuştur. En fazla atıf alan ülkeler incelendiğinde ise, ABD (1425), Çin (765), İngiltere (719), Avustralya (550), Tayvan (507), İspanya (466), İsrail (414), İskoçya (242), Güney Afrika (237), Türkiye (229), Mısır (138) olarak bulunmuştur. Yayınların ülkeleri ve atıf alma durumları incelendiğinde ise; turizm, eğitim ve kariyer ile ilgili çalışmalarda etki düzeyleri yüksek olan çalışmaların ülkelerinin ABD, İngiltere, Avusturalya, Çin ve Türkiye olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5).

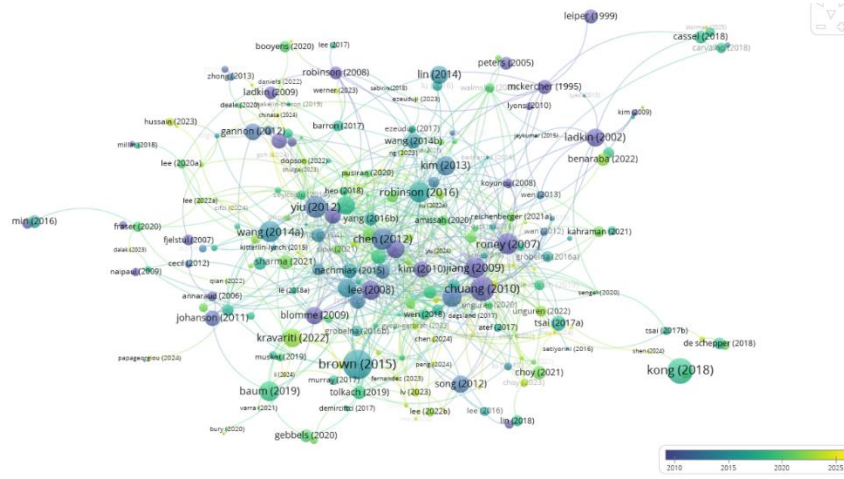
Şekil 5: Yayınların Ülkelere Göre Görselleştirilmesi

Araştırma kapsamında incelenen yayınlarda toplamda 1274 farklı anahtar kelime kullanılmıştır. Bu anahtar kelimeler arasında en fazla kullanılan ve ilişki ağı yüksek olan kelimeler ise; turizm eğitimi, misafirperverlik, kariyer seçimi, eğitim, yüksek öğrenim, kariyer niyetleri, kariyer faktörleri, istihdam, öğrenciler, mesleki eğitim, turizm endüstrisi, motivasyon, turizm müfredatı, kariyer geliştirme, istihdam edilebilirlik, programa bağlılık, COVID-19, sürdürülebilir kariyerler, akademik bilgi yeteneği, kariyer hırsları, kariyer sermayesi, kariyer fırsatları, kariyer stratejileri, karşılaştırmalı analiz, kariyer tahmini, turizmin geleceği, eğitim becerileri, sosyal öğrenme teorisi, insan kaynakları geliştirme, kariyer tavsiyesi, kariyer hedefleri, kariyer tutumları, kariyer engelleri, kariyer seçimleri olarak ön plana çıkmaktadır (Şekil 6).

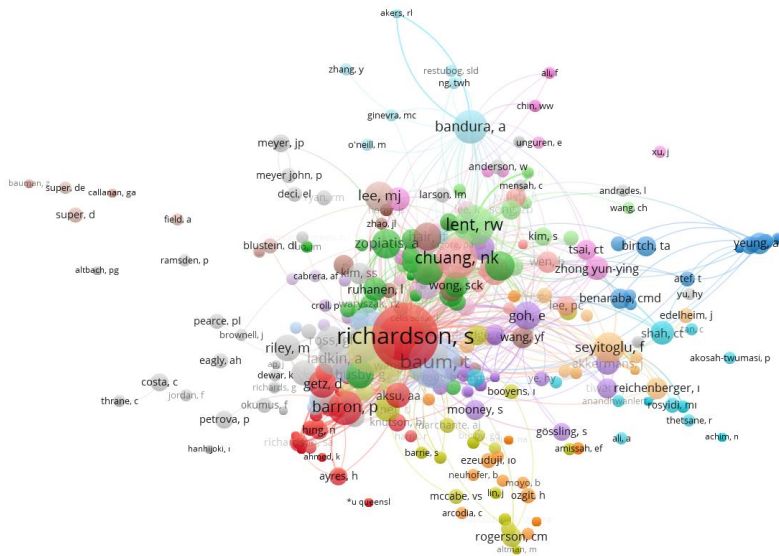
Şekil 6: Yayınlardaki Anahtar Kelimeler Arasındaki İlişkilerin Görselleştirilmesi

Araştırma kapsamında incelenen yayınlardan Yiu & Law (2012), Brown vd. (2014), Chen & Shen (2012), Brown vd. (2015), Chuang & Dellmann-Jenkins (2010), Robinson vd. (2016), Richardson & Butler (2012), Roney (2007), Farmaki (2018), Papathanasis (2021), Kong vd. (2018), Kim vd. (2009), Xing vd. (2023), Chinasa & Ozgit (2024), Reichenberger & Raymond (2021a), Wang & Tsai (2014), Reichenberger & Raymond (2021b) tarafından yapılan çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmalar arasında en fazla atıf alanlar ise, Brown vd. (2015) 127 atıf, Kong vd. (2018) 100 atıf, Chuang & Dellmann-Jenkins (2010) 87 atıf, Jeou- Shyan vd. (2011) 77 atıf, Chen & Shen (2012) 71 atıf, Yiu & Law (2012) 70 atıf, Roney (2007) 68 atıf olarak sıralanmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7: En Etkili Yayınlar ve İlişki Ağlarının Görselleştirilmesi

Literatürde ortak atıf, herhangi iki farklı yayının, başka bir yayında atıf alması durumu olarak ifade edilmekte ve aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak, kümeler oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır (Wallin, 2005; Benckendorff, 2009). Çalışma kapsamında incelenen araştırma makalelerinde ortak atıf yapılan yazarlar sırasıyla, Richardson, S., Baum, T., Kuşluvan, S., Airey, D., Lent, R.W., Chuang, N.K., Bandura, A., Seyitoğlu, F., Goh, E., Barron, P., Chen, T.L. olarak tespit edilmiştir (Şekil 8).

Şekil 8: Ortak Atıf Analizine Yönelik İlişki Ağının Görselleştirilmesi

4. SONUÇ

Turizm alanında başarılı bir kariyer, kapsamlı bir eğitim ve beraberinde iyi bir planlama gerektirmektedir. Turizm eğitimi, bireylerin sektörde sürdürülebilir bir kariyer geliştirebilmeleri için mesleki bilgi, beceri ve yetkinlikler gibi gerekli altyapıyı sağlamaktadır. Turizm eğitiminin pratiğe yönelik bir uygulaması olan staj ise bireylerin deneyim kazanırken mesleki gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Turizm eğitiminin sunmuş olduğu bu teorik ve pratik temelli bütünsel yaklaşım hem bireysel başarıyı hem de sektörel kalkınmayı desteklemektedir. Turizm eğitim kurumları, bunu sağlayabilmek için sektörün dinamiklerini göz önünde bulundurarak, sektörün

ihtiyacını gidermeye yönelik eğitim içerikleri oluşturmaktadır. Bu noktada sektörün gerek ihtiyaçlarının belirlenmesi, uygulamaların olumlu/olumsuz geri dönüşlerinin tespit edilebilmesi, yaşanan sorunların tespit edilebilmesi ve çözüm üretilebilmesi noktasında akademik çalışmalar oldukça önem kazanmaktadır. Bu kapsamda bir katkı sağlamak amacıyla, turizm alanında eğitim ve kariyer ile ilgili literatürdeki çalışmaların bibliyometrik yöntemlerle analizi gerçekleştirilmiştir. “Turizm endüstrisi”, “eğitim” ve “kariyer” arama terimleri kullanılarak WoS veri tabanında arama yapılmış ve 397 yayın üzerinden belirlenen araştırma sorularına yönelik analizler yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre ilk yayının 1995 yılında yapılmasına rağmen 2012 yılı ve sonrasında bu alandaki çalışmalarda önemli bir artış olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısına bağlı olarak turizm sektörünün arz tarafının da büyümesinin etkili olduğu düşünülmektedir. 2016 yılı ve sonrasındaki gelişmelerin ise, dijitalleşmenin etkisi sonucu tüm eğitim alanlarında yeni yöntemlerin ortaya çıkması ve 2019 yılının sonunda COVID-19 salgınının ortaya çıkmasıyla pandemi boyunca çevrimiçi/uzaktan eğitim sistemine geçilmesiyle yaşanan sorunlar ve/veya bu dönemde uzaktan eğitimin sağladığı faydalar nedeniyle eğitim sisteminde yaşanan tartışmaların ortaya çıkmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yazarlara yönelik yapılan analizlerin sonucu olarak uluslararası ortak yazarlık oranı %23,8 olarak belirlenmiş ve turizm gibi bir alanda bu oran uluslararası işbirlikleri açısından oldukça düşük bir oran olarak yorumlanmıştır. Uluslararası işbirlikleri oranı düşük olsa da konu ile ilgili yayınların doküman başına aldıkları atıf sayısı ortalaması 12,4 olmuştur. Bu durum aynı zamanda yayınların birbirlerini desteklediği veya birbirlerinden yararlandığı anlamına gelmektedir. Yayınların başlıkları incelendiğinde en fazla kullanılan kelimeler turizm öğrencileri, öğrenci kariyerleri, turizm eğitimi, turizm endüstrisi, staj, turizm yönetimi, kariyer seçimi, kariyer tercihi, kariyer hedefleri, eğitim kalitesi, kariyer uygulamaları olduğu tespit edilmiştir. İncelenen makalelerde toplamda 62 farklı ülke olmasına rağmen en fazla yayın yapan ülkeler Çin, ABD, Avustralya, İngiltere ve Türkiye olmuştur. Yazar-ülke-anahtar kelimeler bir arada incelendiğinde ise en fazla anahtar kelime çeşitliliği olan çalışmaların yazarlarının ülkeleri Çin, ABD, Avustralya, İngiltere ve Türkiye olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise turizm eğitimi ve kariyer ile ilgili farklı birçok konu çalışılmış olmasıdır. Bibliyometrik analiz sonucunda en etkili yayınlar arasında ön plana çıkan yayınların turizm eğitim yapısı ve kariyer ile ilgili yaşanan sorunlar, eğitimle çalışma koşullarının uyumu, staj programları, eğitim kalitesi konuları üzerine olduğu görülmüştür.

Son yıllarda özellikle COVID-19 sonrası yapılan çalışmalar incelendiğinde ise turizm sektöründe eşit istihdam fırsatları, turizm eğitiminde girdi ve çıktıların değerlendirilmesi, turizm eğitiminde kalite, kariyerde kararlılık, turizm eğitiminin yeterliliği, ChatGPT’nin turizm eğitimi üzerine etkisi, turizmde insana yakışır iş ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki, turizmde yetenek yönetimi, turizm eğitiminde çevrimiçi eğitim uygulamaları, turizm çalışanlarının tükenmişlik ve kariyer değiştirme niyeti üzerindeki etkisi, kariyere yönelik rehberlik uygulamaları, turizm öğrencilerine yönelik çevrimiçi eğitim, okul ve iş yeri desteğinin mesleki stajları üzerine etkileri, turizm eğitiminde inovasyon, turizm sektöründe tükenmişlik ve kariyer değiştirme niyeti, turizmde okul ve iş yeri desteğinin staja etkisi, staj yapan öğrencilerin turizm sektörüne bakış açısı, turizmde insana yakışır iş ile yaşam kalitesi arasındaki uyum, kişilik özellikleri ile turizm

eğitimi ilişkisi, turizm öğrencilerinin beklentileri, istihdam kaygıları, turizm eğitiminde oyun tabanlı öğrenme, mesleki stajın özelliklerinin kariyer niyeti üzerine etkisi, turizm eğitiminde hibrit sistemler, yapay zekânın turizm eğitimi üzerine etkileri konuları ön plana çıkmıştır. Özellikle COVID-19 sonrası birçok alanda olduğu gibi turizm sektöründe de belirli birimlerde esnek çalışma sistemleri sektöre adapte olmuş ve buna bağlı olarak turizm sektöründe farklı alanlar ortaya çıktığı görülmektedir. COVID-19 ile birlikte eğitim sistemi dijitalleşmiş ve bu durumun bir sonucu olarak turizm gibi hizmet ve pratik ağırlıklı bir alanda uygulamalı eğitim eksiklikleri ve internet bağlantısı olmayan öğrencilerin eğitimi ile ilgili sorunlar da yaşanmıştır. COVID-19 sürecinde ve sonrasında turizm endüstrisinde hijyen standartları, sağlık protokolleri vb. konular ön plana çıkmış ve turizm sektörünün değişen dinamikleri ve yeni standartlar ile ilgili programların ve müfredatların zamanında güncelleme yapılmasını zorlaştırmıştır.

COVID-19'un bir diğer önemli etkisi özellikle öğrenciler üzerinde psikolojik ve sosyal etkileri olmuştur. Bu duruma örnek olarak COVID-19 döneminde öğrenciler üzerinde psikolojik bir baskı yaratması, belirsizlik nedeniyle öğrenci motivasyonlarının olumsuz etkilenmesi söylenebilir. Bu dönemde öğrenciler COVID-19 döneminde mesleki stajlarını yapma ve iş deneyimi kazanma fırsatını da kaybetmişlerdir. Ek olarak bu dönemde turizm sektöründe iş piyasasının daralmasına bağlı olarak sektöre olan güvenin azalması, insanların COVID-19 ile birlikte turizm anlayışının, sağlık, güvenlik ve sürdürülebilirlik gibi değerler üzerinden şekillenmesi eğitim sistemlerinin de yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu değişim ve gelişmelere örnek olarak COVID-19 döneminde uygulamalı eğitimde yaşanan aksamalar (mesleki staj ve uygulamalı dersler) (Bilsland vd., 2020); dijitalleşme ve uzaktan eğitime geçiş yapılması (çevrimiçi eğitim, müfredat değişiklikleri, yeni teknolojilerin adaptasyonu, e-öğrenme ve materyallerin artması) (Rosak-Szyrocka vd., 2022; Raj vd., 2024); öğrencilerin ve akademisyenlerin motivasyonlarında yaşanan değişimler ve yönelimler (Jha ve Mishra, 2024; Tiwari vd., 2021; Reichenberger ve Raymond, 2021) ile ilgili etkilere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Tüm bu olumsuzluklar 2022, 2023 ve 2024 yılındaki çalışmalara yansımıştır. Bu olumsuzlukların yanı sıra COVID 19'un turizm eğitimine olumlu etkileri olarak sanal müzeler, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik gibi dijital turizm uygulamalarına ilginin artması (Akhtar vd., 2021; Iudina vd., 2022; Ariza-Colpas vd., 2023; Blinska vd., 2023), çevrimiçi konferanslar, sanal öğrenci değişim programları vb. uluslararası işbirliklerinin artması (Suprayogi ve Eko, 2020; Kallou ve Kikilia, 2021; Seo ve Kim, 2021), sürdürülebilir turizm eğitimi ve esnek turizm eğitim (Minguez vd., 2021; Tiwari vd., 2021; Wan vd., 2021) ile ilgili etkilere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'den yazarların yer aldığı yayınlar incelendiğinde ise, turizmde istihdam fırsatları, turizm öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik memnuniyet düzeyleri ve beklentileri, turizm eğitiminde yaşanan sorunlar, turizm çalışanlarının meslek değiştirme eğilimleri, turizm öğrencilerinin kariyer niyetleri, turizm öğrencilerinin kariyer kaygıları, turizm öğrencilerinin mesleki bağlılıkları vb. konular üzerine çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Turizm endüstrisinde eğitim ve kariyer ile ilgili olarak ileride yapılacak olan çalışmalara yönelik, yapay zekâ uygulamalarının eğitim sistemine uyarlanması, turizm eğitiminde hibrit sistemlerinin uyarlanması, turizm eğitime yönelik sektör temsilcilerinin görüş ve tutumları, turizm öğrencilerinin sektöre yönelik görüşleri, turizm öğrencilerinin kariyerlerine yönelik motivasyonları, turizm öğrencilerinin kariyer niyetlerinin ve etkileyen faktörlerin tespit edilmesi, oyun tabanlı öğrenme yöntemleri, turizm öğrencilerinin istihdam kaygıları, beklentilerinin tespit

edilmesi, turizm öğrencilerinin kariyer niyetlerinin belirlenmesi ve/veya kariyer niyetlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi, eğitim kurumları ve sektörler arası işbirliği yapılarak sektörün ihtiyaçlarına yönelik eğitimin güncellenmesi gibi konuların çalışılması önerilmektedir.

YAZAR KATKILARI

HS - %50 , AA - %50.

FON DESTEĞİ

Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kâr amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır.

ETİK BEYAN

Yazarlar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kalındığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını belirtmiştir.

KAYNAKÇA

- Akhtar, N., Khan, N., Mahroof Khan, M., Ashraf, S., Hashmi, M. S., Khan, M. M., & Hishan, S. S. (2021). Post-COVID 19 tourism: will digital tourism replace mass tourism?. *Sustainability*, 13(10), 5352. DOI: 10.3390/su13105352
- Akmeşe, K. A., Özata, E., Sormaz, Ü. (2020). Gastronomi Sektörü Meslek Uzmanlarının Çalışanlardan Mesleki Beklentileri ve Gastronomi Eğitimi İle İlgili Düşünceleri. *Journal of Yasar University*, 15 (58). 177-189.
- Akoğlu Kozak, M. (2009). Akademik turizm eğitimi üzerine bir durum analizi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 1-20.
- Aksu, M., & Bucak, T. (2012). Mesleki Turizm Eğitimi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 7-18.
- Al-Shaibani, M. A. A. J. (2024). The Impact of Digital Marketing in Improving Tourism Service- An Exploratory Study of a Sample of Tourism Companies Within The Holy City of Karbala. *The Peerian Journal*, 29, 99-109.
- Ariza-Colpas, P. P., Piñeres-Melo, M. A., Morales-Ortega, R. C., Rodriguez-Bonilla, A. F., Butt-Aziz, S., Naz, S., Contreras- Chinchilla, L.D.C., Romero-Mestre, M. & Ascanio, R. A. V. (2023). Augmented reality and tourism: A bibliometric analysis of new technological bets in the post-COVID era. *Sustainability*, 15(21), 15358. DOI: 10.3390/su152115358
- Ateljevic, I. (2014). Mapping a History and Development of Tourism Studies Field. *Tourism: an International Interdisciplinary Journal*, 62(1), 75-101.
- Ateş, A., Kurt, A. & Sunar, H. (2024b). Google Haritalar Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi, *Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi*, 5:36-51
- Ateş, A., Sunar, H. & Kurt, A. (2024a). Bibliometric Analysis on Sustainable Tourism and The Environment in The Literature Related to Destination Management, Present Environment and Sustainable Development, Vol. 18 (2), 43-62. <https://doi.org/10.47743/pesd2024182003>
- Azanza, G., Fernández-Villarán, A., & Goytia, A. (2022). Enhancing learning in tourism education by combining learning by doing and team coaching. *Education Sciences*, 12(8), 548.

- Benckendorff, P. (2009). Themes and Trends in Australian and New Zealand Tourism Research: A Social Network Analysis of Citations in Two Leading Journals (1994-2007)", *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Vol. 16 No. 1, pp. 1-15. <https://doi.org/10.1375/jhtm.16.1.1>
- Bilińska, K., Pabian, B., Pabian, A., & Reformat, B. (2023). Development trends and potential in the field of virtual tourism after the COVID-19 pandemic: Generation Z example. *Sustainability*, 15(3), 1889. DOI: 10.3390/su15031889
- Bilotta, E., Bertacchini, F., Gabriele, L., Giglio, S., Pantano, P. S., & Romita, T. (2021). Industry 4.0 technologies in tourism education: Nurturing students to think with technology. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100275.
- Bilsland, C., Nagy, H., & Smith, P. (2020). Virtual Internships and Work-Integrated Learning in Hospitality and Tourism in a Post-COVID-19 World. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 21(4), 425-437. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1271544.pdf>, Erişim Tarihi: 18.04.2025
- Brandt, D. (2018). Wage Determinants in The Swedish Tourism Sector. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18(1), 18-38. <https://doi.org/10.1080/15022250.2016.1206832>
- Brown, E. A., Arendt, S. W., & Bosselman, R. H. (2014). Hospitality management graduates' perceptions of career factor importance and career factor experience. *International Journal of Hospitality Management*, 37, 58-67. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2013.10.003>
- Brown, E. A., Thomas, N. J., & Bosselman, R. H. (2015). Are they leaving or staying: A qualitative analysis of turnover issues for Generation Y hospitality employees with a hospitality education. *International Journal of Hospitality Management*, 46, 130-137. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2015.01.011>
- Caputo, A., Marzi, G., Pellegrini, M. M., & Rialti, R. (2018). Conflict management in family businesses: A bibliometric analysis and systematic literature review. *International Journal of Conflict Management*, 29(4), 519-542. <https://doi.org/10.1108/IJCM-02-2018-0027>
- Carlisle, S., Kunc, M., Jones, E., & Tiffin, S. (2013). Supporting innovation for tourism development through multi-stakeholder approaches: Experiences from Africa. *Tourism Management*, 35, 59-69. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.05.010>
- Carvalho, I., Costa, C., Lykke, N., & Torres, A. (2018, November). Agency, structures and women managers' views of their careers in tourism. In *Women's Studies International Forum* (Vol. 71, pp. 1-11). Pergamon. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.08.010>
- Chen, T. L., & Shen, C. C. (2012). Today's intern, tomorrow's practitioner?—The influence of internship programmes on students' career development in the Hospitality Industry. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 29-40. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2012.02.008>
- Chinasa, A. G., & Ozgit, H. (2024). Is there equal employment opportunity in tourism? An evaluation of African students' perceptions of future careers. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(1), 82-94. <https://doi.org/10.1108/WHATT-01-2024-0012>
- Chuang, N. K., & Dellmann-Jenkins, M. (2010). Career decision making and intention: A study of hospitality undergraduate students. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(4), 512-530. <https://doi.org/10.1177/1096348010370867>

- Cooper, C., & Shepherd, R. (1997). The relationship between tourism education and the tourism industry: Implications for tourism education. *Tourism Recreation Research*, 22(1), 34-47. <https://doi.org/10.1080/02508281.1997.11014784>
- Daniel, A. D., Costa, R. A., Pita, M., & Costa, C. (2017). Tourism Education: What about entrepreneurial skills?. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 30, 65-72.
- Della Lucia, M., Dimanche, F., Giudici, E., Camargo, B. A., & Winchenbach, A. (2021). Enhancing tourism education: The contribution of humanistic management. *Humanistic management journal*, 6, 429-449.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to Conduct A Bibliometric Analysis: An Overview And Guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Elango, B., & Rajendran, P. (2012). Authorship trends and collaboration pattern in the marine sciences literature: a scientometric study. *International Journal of Information Dissemination and Technology*, 2(3), 166-169.
- Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105, 1809-1831. DOI 10.1007/s11192-015-1645-z
- Ergen, F. D. (2021). Artificial Intelligence applications for event management and marketing. In: *Impact of ICTs on event management and marketing* (pp. 199-215). IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-7998-4954-4.ch012
- Estoque, R. C., Togawa, T., Ooba, M., Gomi, K., Nakamura, S., Hijioka, Y., & Kameyama, Y. (2019). A review of quality of life (QOL) assessments and indicators: Towards a "QOL-Climate" assessment framework. *Ambio*, 48, 619-638. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1090-3>
- Estrela, S. (2015). I publish, therefore I am or am I? A reply to A bibliometric investigation of life cycle assessment research in the web of science databases by Chen et al.(2014) and Mapping the scientific research on life cycle assessment: a bibliometric analysis by Hou et al.(2015). *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 20, 1601-1603. DOI 10.1007/s11367-015-0951-2
- Farmaki, A. (2018). Tourism and hospitality internships: A prologue to career intentions?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 23, 50-58. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2018.06.002>
- Farooq, R. (2023). Knowledge Management and Performance: A Bibliometric Analysis Based on Scopus and WOS data (1988–2021). *Journal of Knowledge Management*, 27(7), 1948-1991. <https://doi.org/10.1108/JKM-06-2022-0443>
- Ferreras-Garcia, R., Sales-Zaguirre, J., & Serradell-López, E. (2020). Competences in higher education tourism internships. *Education Training*, 62(1), 64-80. <https://doi.org/10.1108/ET-04-2019-0074>
- Fidgeon, P. R. (2010). Tourism education and curriculum design: A time for consolidation and review?. *Tourism management*, 31(6), 699-723.
- Gao, Y., Wong, S. L., Md. Khambari, M. N., & Noordin, N. (2022). A bibliometric analysis of online faculty professional development in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 17(1), 17. <https://doi.org/10.1186/s41039-022-00196-w>
- Gössling, S., & Hall, M. C. (2006). *Tourism and global environmental change*. Taylor & Francis. DOI: 10.4324/9780203011911

- Grobelna, A., & Dolot, A. (2018). The role of work experience in studying and career development in tourism: a case study of tourism and hospitality students from Northern Poland. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 6(4), 217. DOI: 10.15678/EBER.2018.060412
- Happ, É., & Bolla, V. (2022). A theoretical model for the implementation of social sustainability in the synthesis of tourism, disability studies, and special-needs education. *Sustainability*, 14(3), 1700.
- Hjalager, A. M. (2003). Global tourism careers? Opportunities and dilemmas facing higher education in tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education* (Oxford Brookes University), 2(2).
- Iudina, E. V., Balova, S. L., Maksimov, D. V., Skoromets, E. K., Ponyaeva, T. A., & Ksenofontova, E. A. (2022). Application of information technologies to improve the quality of services provided to the tourism industry under the COVID-19 restrictions. *International Journal of Computer Science & Network Security*, 22(6), 7-12. DOI: 10.22937/IJCSNS.2022.22.6.2
- Jamal, T. B., & Everett, J. (2004). Resisting rationalisation in the natural and academic life-world: Critical tourism research or hermeneutic charity?. *Current Issues in Tourism*, 7(1), 1-19.
- Jeou-Shyan, H., Hsuan, H., Chih-Hsing, L., Lin, L., & Chang-Yen, T. (2011). Competency analysis of top managers in the Taiwanese hotel industry. *International Journal of Hospitality Management*, 30(4), 1044-1054. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2011.03.012>
- Jha, A. K., & Mishra, J. M. (2024). Shifting Sands: Post-COVID-19 Students' Motivations for Tourism and Hospitality Education?. In *International Handbook of Skill, Education, Learning, and Research Development in Tourism and Hospitality* (pp. 1-18). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Kallou, S., & Kikilia, A. (2021). A transformative educational framework in tourism higher education through digital technologies during the COVID-19 pandemic. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 1(1), 37-47. DOI: 10.25082/AMLER.2021.01.005
- Kemer, E., & Tyagi, P. K. (2023). Application of Artificial Intelligence and Robotics in Tourism and Hospitality Marketing. In *Embracing Business Sustainability Through Innovation and Creativity in the Service Sector* (pp. 125-140). IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-6684-6732-9.ch008
- Kırlar-Can, B., Ertaş, M., & Kozak, M. (2021). Understanding the philosophy of tourism education: A perspective study in Turkey. *International Journal of Tourism Research*, 23(6), 1112-1125.
- Kim, S. S., Chun, H., & Petrick, J. F. (2009). Career path profiles of general managers of Korean super deluxe hotels and factors influencing their career development: Vocational insights for HTM students and hotel employees. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education* (Pre-2012), 8(2), 97.
- Kim, Y. H., Demirer, I., Josiam, B., & Gultek, M. M. (2024). Student's Career Expectations in the Hospitality and Tourism Industry: An Examination of Student's MACE (Motivation, Attitude, and Career Expectation) Model. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 36(4), 359-370. <https://doi.org/10.1080/10963758.2023.2191324>
- Kong, H., Jiang, X., Chan, W., & Zhou, X. (2018). Job satisfaction research in the field of hospitality and tourism. *International journal of contemporary hospitality management*, 30(5), 2178-2194. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-09-2016-0525>

- Korkmaz, Ö. F., Soğukoğlu Korkmaz, S., Tunçez, H. A., Gültekin, N. (2024). Finansal Okuryazarlık, Finansal Tabana Yayılma ve Finansal Erişim Üzerine Literatür İncelemesi. *Söke İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 16-25.
- Kumar, S., Pandey, N., Lim, W. M., Chatterjee, A. N., & Pandey, N. (2021). What do we know about transfer pricing? Insights from bibliometric analysis. *Journal of Business Research*, 134, 275-287. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.05.041>
- Lewis-Cameron, A. (2022). Tourism education for destination success: a Caribbean perspective. *Anatolia*, 33(2), 247-258. DOI: 10.1080/13032917.2022.2040916
- Lin, M. Y., Chiang, C. F., & Wu, K. P. (2018). How hospitality and tourism students choose careers: Influences of employer branding and applicants' customer orientation. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 30(4), 229-240. <https://doi.org/10.1080/10963758.2018.1480377>
- Liu, A. Y., Fu, H. Z., Li, S. Y., & Guo, Y. Q. (2014). Comments on "Global trends of solid waste research from 1997 to 2011 by using bibliometric analysis". *Scientometrics*, 98, 767-774. DOI 10.1007/s11192-013-1086-5
- Mayaka, M., & Akama, J. S. (2007). Systems approach to tourism training and education: The Kenyan case study. *Tourism Management*, 28(1), 298-306. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.12.023>
- Mínguez, C., Martínez-Hernández, C., & Yubero, C. (2021). Higher education and the sustainable tourism pedagogy: Are tourism students ready to lead change in the post pandemic era?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100329. DOI: 10.1016/j.jhlste.2021.100329
- Pan, S., Hafez, B., Iskandar, A., & Ming, Z. (2024). Integrating constructivist principles in an adaptive hybrid learning system for developing social entrepreneurship education among college students. *Learning and Motivation*, 87, 102023.
- Papageorgiou, G., Marneros, S., & Efstathiades, A. (2024). Predicting career success in the hospitality industry of Cyprus: A competency-based approach. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 24(3), 236-268. DOI: 10.1080/15313220.2024.2341616
- Papathanassis, A. (2021). Cruise tourism 'brain drain': exploring the role of personality traits, educational experience and career choice attributes. *Current Issues in Tourism*, 24(14), 2028-2043. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1816930>
- Raj, S., Sharma, S., & Dutt, D. (2024). Digital Disruption: 'Transforming Tourism Education for the 21st Century'. In *Corporate Social Responsibility, Corporate Governance and Business Ethics in Tourism Management: A Business Strategy for Sustainable Organizational Performance* (pp. 137-145). Emerald Publishing Limited.
- Reichenberger, I., & Raymond, E. M. (2021a). Students' perceptions of tertiary tourism education and careers during the Covid-19 pandemic. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4), 380-402. <https://doi.org/10.1080/15313220.2021.1950593>
- Reichenberger, I., & Raymond, E. M. (2021b). Tourism students' career strategies in times of disruption. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 48, 220-229. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.06.011>
- Richardson, S., & Butler, G. (2012). Attitudes of Malaysian tourism and hospitality students' towards a career in the industry. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17(3), 262-276. <https://doi.org/10.1080/10941665.2011.625430>

- Roberts, M. D. (2024). Secondary School Students' Views of Tourism Education and Tourism Careers. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 36(1), 13-24. <https://doi.org/10.1080/10963758.2022.2056471>
- Robinson, P. (2012). *Tourism: The key concepts*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203104910>
- Robinson, R. N., Ruhanen, L., & Breakey, N. M. (2016). Tourism and hospitality internships: Influences on student career aspirations. *Current Issues in Tourism*, 19(6), 513-527. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1020772>
- Roney, S. A. (2007). Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students: A Case Study in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education* (Oxford Brookes University), 6(1). 10.3794/johlste.61.118
- Rosak-Szyrocka, J., Żywiołek, J., Zaborski, A., Chowdhury, S., & Hu, Y. C. (2022). Digitalization of higher education around the Globe during covid-19. *IEEE Access*, 10, 59782-59791. DOI: 10.1109/ACCESS.2022.3178711
- Sanchez, A. D., Del Rio, M. D. L. C., & Garcia, J. Á. (2017). Bibliometric analysis of publications on wine tourism in the databases Scopus and WoS. *European Research on Management and Business Economics*, 23(1), 8-15. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2016.02.001>
- Sarkar, A., Wang, H., Rahman, A., Memon, W. H., & Qian, L. (2022). A bibliometric analysis of sustainable agriculture: based on the Web of Science (WOS) platform. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(26), 38928-38949. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-19632-x>
- Seo, S., & Kim, H. J. (2021). How COVID-19 influences hospitality and tourism education: Challenges, opportunities, and new directions. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 33(3), 147-147. DOI: 10.1080/10963758.2021.1929531
- Seppelt, R., Dormann, C. F., Eppink, F. V., Lautenbach, S., & Schmidt, S. (2011). A quantitative review of ecosystem service studies: approaches, shortcomings and the road ahead. *Journal of applied Ecology*, 48(3), 630-636. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2664.2010.01952.x>
- Stacey, J. (2015). *Supporting Quality Jobs in Tourism*, OECD Tourism Papers, 2015/02, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5js4rv0g7szz-en>
- Stainton, H. (2018). TEFL tourism: The tourist who teaches. *Tourism geographies*, 20(1), 127-143.
- Stoner, K.R., M.A. Tarrant, L. Perry, L. Stoner, S. Wearing and K. Lyons (2014). Global Citizenship as a Learning Outcome of Educational Travel, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 14 (2), 149–63. <https://doi.org/10.1080/15313220.2014.907956>
- Sunar, H. & Erdem, B. (2020). Turizm Yükseköğretiminde Stratejik Yönetim ve Planlama, İçinde: Turizm Yükseköğretiminde Güncel Konular ve Eğilimler, (Ed. Kuzu, Ö.H.) Eğitim Yayınevi, Konya. ss.107-125.
- Sunar, H., Ateş, A. & Kösembay, S. B. (2023). Gastronomi Eğitimi ve Kariyer Olanakları, İçinde: Gastronomi ve Mutfak Sanatları Temel Kavramlar ve Güncel Konular, (Ed: Akmeşe, K.A.). Eğitim Yayınevi, Konya. 331-349.
- Suprayogi, S., & Eko, P. B. (2020). The implementation of virtual exhibition project in English for tourism class for university students. *Academic Journal Perspective: Education, Language, and Literature*, 8(2), 87-97. DOI: 10.33603/perspective.v8i2.4210

- Tiwari, P., Séraphin, H., & Chowdhary, N. R. (2021). Impacts of COVID-19 on tourism education: Analysis and perspectives. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4), 313-338. DOI: 10.1080/15313220.2020.1850392
- Tsai, C. T., Hsu, H., & Hsu, Y. C. (2017). Tourism and hospitality college students' career anxiety: Scale development and validation. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 29(4), 158-165. <https://doi.org/10.1080/10963758.2017.1382365>
- Türker, N., Uçar, M., & Ateş, M. A. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü algıları: Karabük Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 311-333.
- Van Nunen, K., Li, J., Reniers, G., & Ponnet, K. (2018). Bibliometric analysis of safety culture research. *Safety Science*, 108, 248-258. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2017.08.011>
- Wallin, J.A. (2005). Bibliometric methods: pitfalls and possibilities, *Basic and Clinical Pharmacology and Toxicology*, Vol. 97 No. 5, pp. 261-275. https://doi.org/10.1111/j.1742-7843.2005.pto_139.x
- Wan, F., Yang, M., & Xi, Y. (2024). Tourism education in the Post-Pandemic era. In: *Post-COVID Tourism*, (Editors: Castanho, R.A., Franco, M. ve Gomez, J.M.N.) 145-153. Published in London, United Kingdom.
- Wang, J., Ayres, H., & Huyton, J. (2009). Job ready graduates: A tourism industry perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 16(1), 62-72. <https://doi.org/10.1375/jhtm.16.1.62>
- Wang, Y. F., & Tsai, C. T. (2014). Employability of hospitality graduates: Student and industry perspectives. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 26(3), 125-135. <https://doi.org/10.1080/10963758.2014.935221>
- Wen, H., Leung, X., Li, X., & Kwon, J. (2018). What influences Chinese students' intentions to pursue hospitality careers? A comparison of three-year versus four-year hospitality programs. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 23, 70-81. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2018.08.001>
- Xing, B., Xie, D., Li, S., & Wang, Q. (2023). Why you leave and what can we do? The roles of job burnout and vocational skill in hotel internships. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 32, 100424. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2023.100424>
- Yamaguchi, N. U., Bernardino, E. G., Ferreira, M. E. C., de Lima, B. P., Pascotini, M. R., & Yamaguchi, M. U. (2023). Sustainable development goals: A bibliometric analysis of literature reviews. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(3), 5502-5515. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-24379-6>
- Yiu, M., & Law, R. (2012). A review of hospitality internship: Different perspectives of students, employers, and educators. *Journal of teaching in Travel & Tourism*, 12(4), 377-402. <https://doi.org/10.1080/15313220.2012.729459>
- Zhang, L. (2016). A review of ecosystem services: a bibliometric analysis based on web of science. *Acta Ecologica Sinica*, 36, 5967. DOI: 10.1371/journal.pone.0210707
- Zunaidi, A., Nofirman, N., Juliana, J., & Wurarah, R. N. (2022). The impact of the development of cultural tourism on the cultural, economic, and social aspects of local communities. *Dinar: Jurnal Ekonomi dan Keuangan Islam*, 9(2), 88-105. DOI: DOI: 10.21107/dinar.v9i2.12061

Zvaigzne, A., Litavniece, L., & Dembovska, I. (2022). Tourism seasonality: The causes and effects. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 14(5), 421-430. DOI: 10.1108/WHATT-07-2022-0080.